

MAGDALENA PARZYSZEK
Katedra Pedagogiki Rodziny KUL

IX KONFERENCJA NAUKOWA
„PEDAGOGICZNA AKSJOLOGIA W ŚWIETLE NAUCZANIA
ŚW. JANA PAWŁA II”
Biała Podlaska, 6 maja 2015

W dniu 6 maja 2015 r. w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej odbyła się IX Konferencja Naukowa – „Pedagogiczna aksjologia w świetle nauczania św. Jana Pawła II”. Całość rozpoczęła recytacja poematu Jana Pawła II *Strumień*. Następnie głos zabrał Rektor PSW, prof. dr hab. Józef Bergier. Witając przybyłych gości zaznaczył, że warto się zatrzymać nad wartościami preferowanymi przez Jana Pawła II.

Ksiądz biskup diecezji siedleckiej, dr Kazimierz Gurda wskazał, że wychowanie człowieka winno dokonywać się w świetle wartości i dzięki wartościom.

Tadeusz Stawecki, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej, w słowie wstępnym przywołał słowa papieża, który apelował o to, aby nie stawiać mu spizów, ale zrobić coś dla ludzi. Wypowiadając powyższe słowa, odniósł się do rzeczywistości polskiej szkoły. W kontekście sporów o jej dziś i jutro warto sięgnąć do nauczania Jana Pawła II. Miłość, prawda, życie, cierpienie, dobro osobiste i wspólne, dar z siebie, naród, Europa, tolerancja, rodzina, solidarność, wiara, wierność korzeniom, zaufanie, życie wieczne – oto tylko niektóre wartości przytoczone przez niego, a zaczerpnięte z nauczania Jana Pawła II. Czy polska szkoła stwarza uczniom szanse wychowania w wartościach, o których mówił Jan Paweł II.

Następnie rozpoczęły się obrady plenarne. Jako pierwszy głos zabrał ks. prof. dr hab. Marian Nowak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W swoim wystąpieniu, zatytułowanym „Rozwój i jego wychowawcza wartość w pedagogice rozwoju według Jana Pawła II”, ukazał rozwój jako wartość. Pojęcie rozwoju wskazuje na wzrost, przemianę rzeczywistości, przekształcenie rzeczy, myślenia, ideał kultury, działanie ludzkości. W pedagogice odniósł się do rozwoju życia, rzeczywistości osobowej, a zatem rozwoju osobowości na podstawie encykliki Jana Pawła II *Sollicitudo rei socialis*. Rozwój zależy od środków wewnętrznych (wyposażenia genetycznego, rozumu, woli) i środków zewnętrznych (rodziny, szkoły, grupy rówieśniczej, łaski Bożej).

Ks. prof. dr hab. Stanisław Chrobak z Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie wygłosił referat „Promować «potencjał dobra i twórczych możliwości». Jan Paweł II o odkryciu istotnego znaczenia młodości”. Młodość jest czasem

danym człowiekowi, a równocześnie zadany przez Opatrzność. W tym kontekście odniósł się do następujących zagadnień: problem młodości – problem personalistyczny; odkrywanie swojego „ja”; człowiek ma zdolność realizowania obrazu Boga w sobie; młodzież buduje swój projekt życia. W kolejnej części poruszył kwestię życia dla drugich i z drugimi. Tu odniósł się do takich zagadnień, jak: miłość odkrywa wartość istnienia drugiego człowieka i własnego istnienia; człowiek przekraczając świat doskonali samego siebie; bezinteresowny dar z samego siebie. W ostatniej części omówił temat: życie – pielgrzymką ciągłych odkryć, zwrócił tu uwagę na odkrywanie wartości, które nadają sens życiu, oraz urzeczywistnianie wartości, które motywują i dynamizują podejmowane przez człowieka działania.

Dr hab. Ewa Domagała-Zyśk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w wystąpieniu „Aktualność nauczania Jana Pawła II o osobach chorych i niepełnosprawnych” wskazała na Jana Pawła II jako człowieka dotkniętego cierpieniem, ale też takiego, który przez cały swój pontyfikat nie unikał kontaktu z cierpiącymi i niepełnosprawnymi, lecz wręcz zabiegał o ten kontakt. Omówiła modele niepełnosprawności: tradycyjny, który niepełnosprawność uważał jako karę za grzech, zły los, przekleństwo czy wykluczenie; medyczny, który zwraca uwagę na deficyt, brak, dysfunkcję czy zaburzenie; społeczny, który ma na celu likwidację barier; oraz na biopsychologiczny, który akcentuje odpowiedzialność osoby i społeczeństwa. Jan Paweł II przekazał prawdę, że wartość i godność człowieka nie ulega zmianie nigdy, niezależnie od okoliczności. Co można zrobić dziś? Przyjść i być przy cierpiącym; „przyjść”, czyli wykaże wolę, gotowość, a także radość z niesienia pomocy cierpiącemu.

Prof. dr hab. Maria Baużyk z Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie wygłosiła referat pod tytułem „Wartość patriotyzmu w «Pamięci i tożsamości» Jana Pawła II”. W przekazie ukazała patriotyzm jako poczucie przywiązania do narodu i ojczyzny. Ojczyzna stanowi dziedzictwo otrzymane po przodkach, to co materialne i duchowe, uczy człowieka wartości. Kultura i ziemia jest wychowawczynią i matką, rodzi człowieka do człowieczeństwa. Naród natomiast jest rzeczywistością nieprzekraczalną, ale też otwartą na inne narody. Jest twórcą, nosicielem i właścicielem ojczyzny. Państwo jest organizacją życia społecznego.

Kolejny referat wygłosiła prof. dr hab. Lidia Marszałek z Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie. W swoim wystąpieniu pt. „«Ewangelia dziecka» – kilka refleksji na temat potencjału religijnego dziecka” odniosła się do Listu do dzieci Jana Pawła II, wskazując na prawdę, że z rodziny wyrastają korzenie wiary, a doświadczenie miłości rodziców jest dla dziecka początkiem doświadczenia miłości Boga.

Prelegentka s. dr hab. Maria Loyola Opiela z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, bazując na Liście do moich braci i siostr – ludzi w podeszłym wieku Jana Pawła II, odpowiada na pytanie, czym jest starość? Jest jesienią życia, ale różni się od otaczającej rzeczywistości tym, że człowiek jest osobą, podmiotem. Starość nie jest pozbawiona szczególnej wartości, ponieważ pomnaża mądrość i służy dojrzałymi radami. Jest czasem, w którym trzeba myśleć o wieczności. Starość jest wreszcie ostatnim etapem ludzkiego dojrzewania. Człowiek stary jest świadkiem tradycji wiary, nauczycielem życia, krzewicielem miłości, pomaga mądrze patrzeć na ziemskie wydarzenia, jest strażnikiem pamięci zbiorowej, wyrazicielem wspólnych ideałów i wartości, które są podstawą i regułą życia społecznego.

Prof. dr hab. R. Polak z Akademii Wychowania Fizycznego Filia w Białej Podlaskiej wygłosił referat pt. „O konieczności praktykowania cnót teologicznych wiary, nadziei i miłości w świetle dawnej i współczesnej pedagogiki chrześcijańskiej”. Wskazał na prawdę, że cnoty teologiczne są coraz mniej przedmiotem rozważań pedagogów, a tymczasem bez nich człowiek nie nadałby swojemu życiu wartości. Gdzie upatrywać przyczyn takiego stanu rzeczy? W szerzeniu szkodliwych doktryn filozoficznych, w materializmie, racjonalizmie, idealizmie, fideizmie czy liberalizmie. Aby te tendencje odwrócić, należy na nowo odczytać klasyczne wskazania i połączyć teologię z pedagogiką.

W części popołudniowej odbyły się zajęcia warsztatowe: „Jan Paweł II – Papież Rodziny”, przygotowane przez dr Lidę Pietruszkę z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, a równoległe obradowały dwie sekcje.

W sekcji I – „Aksjologiczna inspiracja w nauczaniu Jana Pawła II” – referaty wygłosiło siedmiu prelegentów.

Dr Beata Jakimiuk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w swoim wystąpieniu „Wychowawcza wartość pracy w świetle encykliki *Laborem Exercens*” wskazała na pracę jako wartość wychowawczą. Wychowanie jest procesem i przybiera różne formy. Przechodzi w samowychowanie jako najwyższy stopień wychowania. Praca służy urzeczywistnianiu człowieczeństwa, spełnianiu powołania. Praca nie może być nastawiona wyłącznie na korzyści materialne. Kultura pracy przejawia się w obowiązkowości, sumienności, staranności, uczciwości, uprzejmości, dbałości o dobro wspólne, organizacji pracy.

Dr Magdalena Parzyszek z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II ukazała „Wartość miłości oblubieńczej w nauczaniu Karola Wojtyły – Jana Pawła II”. Małżeństwo i rodzina jest rzeczywistością szeroko opisywaną w porządku naturalnym i doczesnym przez różne dyscypliny naukowe, takie jak psychologia, socjologia, pedagogika, biologia i inne. Jan Paweł II osadza ją w porządku nadprzyrodzonym i wiecznym. Oblubieńczy aspekt miłości, życie w męskości i kobiecości, miłość, do której wzywa sakrament małżeństwa, stały się przedmiotem refleksji Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Autor naucza o miłości o charakterze indywidualnym i w relacji międzypodmiotowej, międzyosobowej. Miłość w podmiocie indywidualnym kształtuje się przez upodobanie, pożądanie i życzliwość. Prelegentka wskazała także na etapy dochodzenia do miłości oblubieńczej: sympatię, koleżeństwo i przyjaźń.

Justyna Frodel, studentka z Rudy Śląskiej, ukazała pedagogiczną aksjologię Jana Pawła II jako odpowiedź na potrzeby wychowawcze współczesnego świata. Człowiek w sobie samym ma ogromną wartość, ale ta wartość nie pochodzi od niego samego. Tymczasem w świecie zauważa się kryzys młodzieży. Zagrożeniem stały się dobra materialne. One doprowadziły między innymi do alienacji wychowania. Człowiek zaczął przyzwyczajać się do tego, że stał się obiektem manipulacji i pracuje na rzecz tego, kto coś posiada. W związku z tym ogromne zadanie spoczywa na rodzicach i wychowawcach, którzy w pierwszej kolejności odpowiedzialni są za wychowanie dzieci.

Mgr Marta Trusewicz-Pasikowska z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie w referacie „Samowychowanie w ujęciu Jana Pawła II” ukazała samowychowanie jako zdolność, do której człowiek dorasta. Każdy człowiek jest odpowiedzialny za swój rozwój osobowy. Ma obowiązek odkrywania

życiowego powołania. Samowychowanie może zaistnieć wówczas, gdy: jednostka świadomie podejmuje się tego trudu, człowiek jest sam dla siebie wychowankiem i wychowawcą, sam tworzy i realizuje program pracy nad sobą, sam dokonuje wyboru źródeł oraz stosownych metod, sam sprawuje nad sobą kontrolę, a także sam siebie ocenia, korzysta z zewnętrznych wpływów w formie wsparcia a nie przymusu. Papież Jan Paweł II nauczał, że człowiek potrafi nieskończenie przekraczać samego siebie i powołany jest do przekraczania wszechświata. Tylko wówczas urzeczywistni siebie, jeśli umie od siebie wymagać. Samowychowanie sprowadza się do kształtowania dojrzałej osobowości.

Lic. Konrad Pasikowski z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach w referacie „Pokusa konsumpcjonizmu w świetle personalizmu pedagogicznego Jana Pawła II” ukazał, że pokusa konsumpcjonizmu prowadzi do „zdlawienia” duchowych wartości społeczeństwa. Według personalizmu pedagogicznego Jana Pawła II, człowiek ma obowiązek stawać się coraz bardziej człowiekiem, ma bardziej „być” niż „mieć”, ma bardziej „być” z i dla innych.

Kolejnym prelegentem była dr Aldona Molesztak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. W referacie „Seniorzy w nauczaniu Jana Pawła II” ukazała misję ludzi starych, czyli ich aktywność w życiu społecznym, dawanie świadectwa o prawdziwych wartościach i szczególnie wkład w rozwój autentycznej kultury życia oraz problemy ludzi w podeszłym wieku, jakimi są choroby, cierpienie, brak wsparcia, brak miłości, samotność, ubóstwo, marginalizacja, eutanazja.

Mgr Tomasz Wicha z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie ukazał „Dziedzictwo Jana Pawła II w myśli politycznej współczesnych polskich partii politycznych”. Odwołując się do funkcjonowania partii prawicowych i lewicowych działających w Polsce, odpowiada na pytanie, czym jest polityka? i kto jest politykiem? A celem działalności winno być dobro wspólne każdej jednostki ludzkiej w myśl zasady pomocniczości, solidarności i ochrony praw człowieka.

W sekcji II – „Jan Paweł II wobec problemów ludzi młodych” – wystąpiło ośmiu prelegentów.

Lic. Ewelina Kurowiecka z Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach w referacie „«Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie» – rola rodziców w wychowaniu religijnym dziecka” omówiła niezastąpioną rolę rodziców, których obowiązkiem jest nie tylko troska o rozwój fizyczny dziecka, ale także troska o jego rozwój duchowy.

Ks. dr Mariusz Sztaba z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II przygotował wystąpienie zatytułowane: „Prawe sumienie jako fundament wartości okresu młodości. Pedagogiczna refleksja w świetle przemówień papieża do młodzieży”. Sumienie jest ontyczną właściwością każdej osoby, co oznacza, że nie można go jej odebrać oraz nie można się nim podzielić, gdyż należy do niej w sposób nieodstępowny i niepodzielny. Sumienie jest przejawem całej osobowości człowieka, poruszającym wszystkim jego siły duchowe przy spełnianiu aktów moralnych. Jest ono właściwością, a zarazem naczelną wartością, o którą trzeba dbać i którą trzeba chronić. Św. Jan Paweł II wielokrotnie przypominał w swoim nauczaniu o zjawisku sumienia, wskazując na jego funkcje w życiu człowieka. W sposób szczególny czynił to w odniesieniu do młodzieży, zachęcając ją do formacji sumienia i życia w zgodzie z nim.

Mgr Urszula Grabowska z Urszulina przedstawiła sytuację rodzinną Jana Pawła II i dziewcząt niedostosowanych społecznie. Z nauczania papieża wydobyla treści mówiące o tym, że człowiek swoim dobrym życiem może ubogacić życie innych ludzi, dać nadzieję na lepsze życie.

Kolejną prelegentką była mgr Anna Bojarska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W swoim wystąpieniu zatytułowanym „Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie. Jan Paweł II papieżem dotyku” ukazała, że dotyk jest bardzo ważny w wychowaniu dzieci, szczególnie w sferze rozwoju emocjonalnego, wspiera poczucie bezpieczeństwa, bliskości i akceptacji. Współcześnie, niestety, często spotyka się przykłady złego dotyku, przejawiającego się w molestowaniu seksualnym dzieci i młodzieży. Kampanie społeczne, które miały uwrażliwić społeczeństwo na problem złego dotyku, w rzeczywistości przeczuliły rodziców. Od tej pory często, słusznie lub nie, widzą oni zagrożenie swoich dzieci i walczą z nauczycielami, pozyskując ich do sądu. Skutkiem tego jest wprowadzenie w niektórych przedszkolach i szkołach zasady nietykalności fizycznej dzieci. Dzieci, które nawet połowę swojego dziennego okresu czuwania spędzają w instytucji: żłobku, przedszkolu lub szkole z dala od rodziny, naturalnego środowiska wychowania, zostały pozbawione dotyku. Z obawy przed oskarżeniami, nauczyciele przestali poklepywać dzieci po ramieniu, głaskać po głowie, brać na kolana. Reguła niedotykania w przedszkolach prowadzi niekiedy do absurdu, np. w sytuacjach związanych z higieną, gdy dziecko z jakiegoś powodu potrzebuje zmiany ubrań, nie jest w stanie samo tego zrobić, a nauczycielka nie może udzielić pomocy, kilkulatek musi czekać, czasem bardzo długo na przybycie rodzica. Doskonałym nauczycielem dobrego, budującego dotyku jest św. Jan Paweł II, który w ciągu całego pontyfikatu przytulał, głaskał, brał na ręce, całował dzieci i młodzież. Godność jego osoby oraz szacunek i miłość, jakimi obdarzał drugiego człowieka niezależnie od wieku, pochodzenia czy stanu zdrowia, dawały kojące, a nawet uzdrawiające działanie jego dotyku, i to niekoniecznie bezpośredniego, gdyż papież dotykał ludzi także wzrokiem i słowem. Nauczyciele wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego powinni brać przykład z Jana Pawła II, tak jak on być uśmiechnięci, serdeczni, otwarci, życzliwi i kochający, kierując przyjazne i budujące gesty do swoich podopiecznych.

Dr Beata Wołoszuk z Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej ukazała „Aktualność nauczania św. Jana Pawła II w opinii studentów PSW im. papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej”. Owa aktualność wyraża się w trosce o całego człowieka, jego godność, poszanowanie praw, trosce o nieprzemijające wartości kształtowane w rodzinie, a uwidaczniające się w narodzie czy państwie.

Dr Ewa Barnaś-Baran z Uniwersytetu Rzeszowskiego wygłosiła referat „Jan Paweł II w trosce o ubogą młodzież”. Wskazała, że młody człowiek i troska o niego zawsze były obecne w nauczaniu papieskim, ale ubóstwa nie można sprowadzać wyłącznie do braku środków materialnych, ale należy zwrócić uwagę na prawa osoby ludzkiej, odnowienie sprawiedliwości społecznej, zmianę w duchu miłości i sprawiedliwości niesprawiedliwych struktur.

Dr Anna Pawiak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy omówiła temat „Cyberprzestrzeń jako «forum» oddziałujące na młode pokolenie w refleksji Jana Pawła II”. Internet jako narzędzie komunikacji jest środkiem, a nie celem samym w sobie. Może on stworzyć doskonałe warunki do prowadzenia ewangelizacji, być narzędziem dostarczającym informacji i rozbudzającym zainteresowania, czy dawać okazję do pierwszego spotkania z przesłaniem dobra, szczególnie dla młodych, którzy coraz częściej korzystają z cyberprzestrzeni, uważając ją za swe okno na świat.

Ostatnią prelegentką była dr Aleksandra Sorkowicz z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Ukazała „Dziecko w rodzinie w nauczaniu Jana Pawła II”, które jest odbiciem miłości Boga. Nazywa je wiosną rodziny i społeczeństwa, nadzieją, która ciągle kwitnie, przyszłością, która bez przerwy się otwiera.

Całość konferencji podsumowała dr Beata Wołosiuk, dziękując przybyłym gościom za wygłoszone referaty i zaangażowanie.

TOMASZ WACH

Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL

I Panel Dyskusyjny Ekspertów
„LUDZKIE ZACHOWANIA RYZYKOWNE – PROBLEM,
ETIOLOGIA, MOŻLIWOŚCI I WARUNKI JEGO RACJONALIZACJI”
Lublin, 18 maja 2015

Tytułem wprowadzenia

(autorzy: ks. prof. dr hab. Marian Nowak, dr Tomasz Wach)

Problem skuteczności społecznych inicjatyw na przejawy ludzkich zachowań ryzykownych lokuje się w obszarze zainteresowań różnych specjalistów. Obecnie inicjowana dyskusja wpisuje się w nurt zagadnień związanych z poszukiwaniem zoptymalizowanych propozycji oddziaływań, służących poznaniu diagnostycznemu i określeniu uzasadnionych kierunków działań wspierająco-naprawczych. Uznano, że powinno się to odbywać przy zachowaniu zasad: poprawności metodologicznej i ogólnej przejrzystości teoretycznej – co zostało zapewnione dzięki obecności także ekspertów akademickich. Tak zorganizowana dyskusja służy zatem dobru wspólnemu, jako wartości ogólnie ważnej.